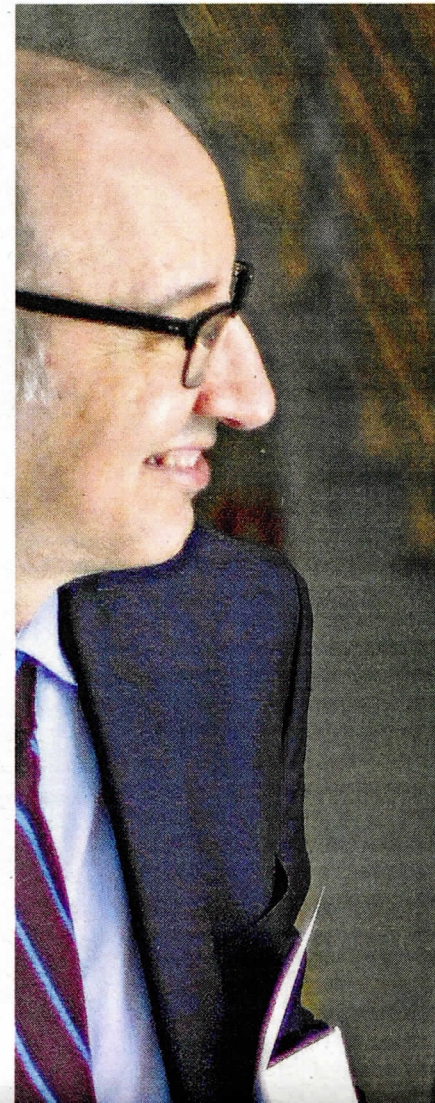

RICARDO LAGOS

President de Xile (2000-2006)

“Fins i tot la Xina va advertir Allende que no anés tan ràpid”

Cop d'estat, dictadura, exili, tornada, presidència del país... Quina vida, la seva... Intensa, molt intensa! Perquè em

dia dir que, donada la tradició democràtica de Xile, era impossible arribar al socialisme si no era per la via democràtica.

Ricardo Lagos

**ANTONI
BASSAS**

Cop d'estat, dictadura, exili, tornada, presidència del país... Quina vida, la seva...

Intensa, molt intensa! Perquè em vaig criar en un Xile on la democràcia estava donada, escrita, en pedra sòlida. I aleshores, esclata la dictadura de Pinochet... Jo havia participat en la primera campanya Allende, del 1964, i vam simpatitzar. Em va demanar que fos el seu ambaixador a la Unió Soviètica. Però el Senat bloquejava la designació i, al final, el cop d'estat ho va impedir.

¿Com és que, de tots els cops d'estat, el de l'11 de setembre del 1973 a Xile continua tan viu en la memòria a tot arreu?

Hi he pensat molt, en això. Potser perquè, com li agradava dir a Allende, ell volia anar "per camins que l'home mai ha transitat", sense assaltar el Palau d'Hivern ni l'èpica d'un Fidel Castro entrant a l'Havana. I per la força d'ell mateix. Allende era un home que aprofitava intensament la vida. Gaudia amb un bon vi, li agradava vestir bé. Era conqueridor amb les dones. Era la seva debilitat, diguéssim. Però al mateix temps era d'una tremenda conseqüència. Tenia un sentit de la solidaritat internacional. I admirava el Che. El fusell amb què es va suïcidar era un regal de Fidel. Hi havia una inscripció a la culata on hi deia alguna cosa com ara: "A Salvador Allende, que, per un camí diferent del meu, intenta fer la revolució també".

O sigui, era rígid, ideològicament. Sí. Però aquesta rigidesa no li impe-

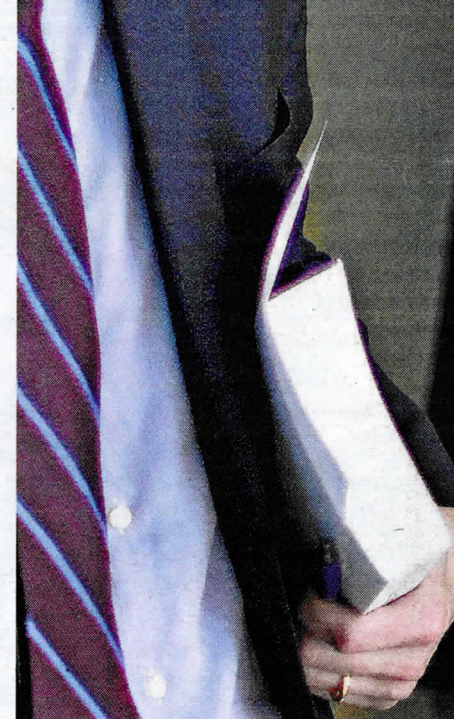
dia dir que, donada la tradició democràtica de Xile, era impossible arribar al socialisme si no era per la via democràtica.

I qui va acabar amb ell? ¿La meitat de Xile que no el volia, o els Estats Units, que consideraven l'Amèrica Llatina com el seu pati del darrere? Primer, context global: Guerra Freda. Ja hi havia la Cuba comunista, per a disgust dels Estats Units. Però l'element central van ser els sectors professionals, que en un determinat moment estaven amb Allende però al final se'ls va guanyar l'oposició. L'error d'Allende va ser creure que era possible avançar sense tenir una majoria social i política. No n'hi havia prou dient que havia guanyat amb el 40% dels vots. No sé si puc dir-ho, però Clodomiro Almeyda, el seu canceller, va visitar la Xina, el va rebre Zhou Enlai, hi va tenir una llarga conversa, i li dona una carta per a Allende, en què li deia: "Vostè avança massa ràpidament. No pot tenir simultàniament en contra l'alta burgesia, els Estats Units, l'Església catòlica, i suposo que encara no té en contra els militars, perquè aleshores què li queda?" I li diu: "Els xinesos anem més lents". A Allende li agradava mostrar la carta als partits que li donaven suport per dir-los que anessin amb més calma.

Vostè es va haver d'exiliar. El 1978 va poder tornar a Xile. El 1988 té lloc el referèndum, previst a la Constitució de Pinochet, que deia que després de vuit anys la junta

Ricardo Lagos

Escobar (Santiago de Xile, 1938) ha passat per Barcelona per presentar el primer volum de les seves memòries. Arriba al plató de l'ARA just de temps, i enfila les escales de la redacció a una inesperada i jovenívola velocitat. Durant l'entrevista, els records brollen sense parar. Lagos somriu tranquil en cada moment, com un home conforme amb el paper que li ha assignat la història.

militar nomenava un candidat per vuit anys més. Òbviament, aquest altre candidat seria Pinochet. Contra l'opinió d'alguns dels seus coreligionaris, vostè convida la gent a registrar-se al cens electoral i anar a votar. Com va anar, allò?

Ho havíem intentat tot: vagues, protestes... només rebíem bastonades. Pinochet era més fort. Però, quan es van obrir els registres electorals, vaig fer un càlcul molt simple: som vuit milions de xilens que podem votar, Pinochet deu tenir un bon 40% a favor seu. O sigui, uns 3.200.000 vots. Si aconseguim que el total d'inscrits sigui de set milions, com a mínim, el derrotem. Ho dic ara i me'n ric, perquè era d'una ingenuïtat... Pensi que la gent em deia: "I tu creus que comptaran els vots?"

¿Vostè va parlar alguna vegada amb Pinochet?

Allende "Li agradava gaudir de la vida. Les dones eren la seva debilitat" **Pinochet** "A Xile vam fer la transició amb 'Franco' viu"
Bush "Li vaig dir que, sense l'ONU, Xile no aniria a la guerra de l'Iraq"

Mireu el vídeo
a l'Ara TV

obrir una caps de Pandora. Ara bé, ho vaig delimitar clarament, i vaig dir que aquesta comissió era per conèixer la veritat del que va passar. No per fer justícia, que la fan els tribunals. Si vostè vol que es faci justícia, vagi davant dels tribunals. 35.000 xilens van declarar davant la comissió. 29.000 van ser reconeguts. L'informe sobre presó política i tortura és un viatge a l'infern de Dante Alighieri. Perquè als centres on es detenia registraven l'especialitat de tortura. Vaig decidir que els arxius estarien tancats durant trenta anys. I va venir una senyora de cinquanta anys i em va dir que "trenta anys era poc". "Senyor, a mi em van violar reiteradament en presència dels meus pares. Tenia catorze anys. Miri'm, jo em considero jove encara. Però quan tingui 80 anys, no vull que sàpiguen que la seva àvia va ser violada. Que ho sàpiguen quan mori". Fort, eh? I vaig posar cinquanta anys de secret.

President Lagos, sé que hem d'acabar, però abans deixi'm saltar en el temps per recordar l'any 2003, quan Xile és membre del Consell de Seguretat i vostè rep una trucada de George Bush, que li demana el vot per la guerra de l'Iraq. Com va ser, aquella trucada?

Tenia una relació bona, que continuo tenint, amb George Bush. Els terminis corrien, i va arribar un moment que Bush em diu: "Ricardo, em falta el vot de Xile per a la majoria". I jo ja sabia que no era així, perquè Xile estava d'acord amb Mèxic, el Pakistan i tres africans (érem els "undecided six"), i sabia que sense aquests sis no hi arribaven, però no li podia dir:

XAVIER BERTRAL

Sí. Perquè Pinochet es va mantenir com a comandant en cap de l'exèrcit durant vuit anys. La Constitució de Pinochet era això, i el president no tenia facultats per destituir-lo. Allà sí que estava tot *"atado y bien atado"*. I hi va haver un parell de recepcions en les quals [Patricio] Aylwin em va presentar Pinochet amb molta gràcia, dient: "Bé, i aquest senyor entenc que no necessita que el presenti, vostè sap qui és". I ens donem la mà i em diu: "Un general em diu que ha estat en contacte amb vostè -jo era el ministre d'Educació- i que està satisfet de com avancen les coses" -era pel reconeixement d'unes acadèmies militars-. "Efectivament -li dic-. Ho estem tractant d'una manera molt professional". Jo sobretot.

Quan va veure que el jutge Garzón havia aconseguit retenir-lo a Lon-

dres, va tenir alguna esperança de poder-lo detenir i jutjar? ¿O més aviat va pensar que què fan els espanyols ficant-se amb Xile quan no han estat capaços de jutjar el seu propi dictador o els hereus de la dictadura espanyola?

A veure, als amics espanyols, que en tinc molts, i n'admiro molts, sempre els deia que em sembla interessantíssim com han fet vostès la transició. Tots els xilens som doctors en transició espanyola, però he de dir que vostès van esperar que Franco morís. I és més fàcil fer-ho amb Franco mort. I nosaltres, en canvi, ho fem amb *Franco* viu i de comandant en cap. El que passa aquí és més senzill: quan Garzón va retenir Pinochet a Londres, me'n vaig alegrar. Però després vaig pensar: "Fa vuit anys des que vam derrotar Pinochet i no som capaços de jutjar-lo?" Em feia vergonya. Pinochet va tornar a Xile, proce-

**Justícia
"Em feia
vergonya
que no fóssim
capaços
de jutjar
Pinochet"**

dent de Londres, una setmana abans que jo assumís la presidència. Al cap de pocs mesos li van treure les immunitats i van començar a jutjar-lo. Potser els jutges xilens s'hi van atrevir gràcies a Garzón. Em preguntaven què n'opinava. Com a president, la meva obligació era acatar el que digués la justícia, i com a president la meva obligació era que la justícia fos lliure per decidir sense tenir cap por del que cal decidir.

¿Una transició democràtica com l'espanyola, que no ha comptat amb tribunals de la veritat i que no ha jutjat cap servidor del franquisme, és una transició menys respectable?

Crec que no, perquè també havien passat més generacions, molts ja no eren vius. Però a Xile ho vam fer. Vam obrir una comissió sobre pressió política i tortura, encara que fos

pigten quan mori". Fort, eh? I vaig posar cinquanta anys de secret.

President Lagos, sé que hem d'acabar, però abans deixi'm saltar en el temps per recordar l'any 2003, quan Xile és membre del Consell de Seguretat i vostè rep una trucada de George Bush, que li demana el vot per la guerra de l'Iraq. Com va ser, aquella trucada?

Tenia una relació bona, que continuo tenint, amb George Bush. Els terminis corrien, i va arribar un moment que Bush em diu: "Ricardo, em falta el vot de Xile per a la majoria". I jo ja sabia que no era així, perquè Xile estava d'acord amb Mèxic, el Pakistan i tres africans (érem els *"undecided six"*), i sabia que sense aquests sis no hi arribaven, però no li podia dir: "President, vostè no té els vuit vots necessaris". I li vaig dir: "George, perdona'm, he parlat amb Hans Blix, l'inspèctor, i diu que necessita un mes més per saber si hi ha o no les famoses armes de destrucció massiva".

I Bush com reacciona?

"No puc donar un mes més! Tinc 200.000 soldats i necessito el teu vot". Jo dic que no. "És que, en aquest cas, no vaig al Consell de Seguretat", em diu. "I hi ha una coalició dels que hi estan disposats, i et vull demanar que hi entris". I li dic: "President -va deixar de ser George-, impossible. Xile és un país petit, i l'estat de dret internacional és molt important. Qui defineix la guerra i la pau és el Consell de Seguretat. Dins el Consell, tot. Fora del Consell, res". Silenci. "Mr. President... -vaig deixar de ser Ricardo-, és la seva última decisió?" "Sí, president, li n'he donat les raons". Aleshores em diu: "Li agraeixo la franquesa". I li dic: "Mr. President, és que els amics hem de ser francs, això és l'amistat". Fi de la conversa.

Exactament. President Lagos, moltes gràcies per aquest repàs històric. Gràcies per la invitació. —